

Nâng cao năng lực tự học cho sinh viên trong khu nội trú trường Đại học Sư phạm - Đại học Thái Nguyên

Mông Thúy Hà*, Nguyễn Mai Phương*, Đỗ Thị Phương Thanh*

* Trường Đại học Sư phạm - ĐH Thái Nguyên

Received: 10/6/2024; Accepted: 1/7/2024; Published: 10/7/2024

Abstract: Self-study is an inherent human attribute and plays an important role in determining each person's learning outcomes, level of knowledge, personality qualities and abilities. Therefore, improving self-study capacity for students in general and students in boarding schools at schools is necessary and focused, including at the Thai Nguyen University of Education. Using theoretical research methods and using observation and interview tools, the team of authors conducted research to clarify the current status of students' self-study capacity and the work of improving self-study capacity for students in the area boarding school at the Thai Nguyen University of Education. On that basis, the authors propose solutions to improve self-study capacity for students in the school's boarding areas.

Keywords: Self-study, self-study ability, boarding school, Thai Nguyen University of Education.

1. Đặt vấn đề

Theo Chủ tịch Hồ Chí Minh, tự học là phương thức quan trọng nhất để người học lĩnh hội tri thức. Người định nghĩa “tự học” là “tự động học tập” [1, tr.360]. Người giải thích: “Tự động là không phải tựa vào ai, là tự mình biết biến báo xoay xở, tự mình biết thực hành công tác theo nhiều hình thức mới mẻ, phong phú” [2, tr.44]. Theo Từ điển Giáo dục học: “Tự học là một bộ phận không thể tách rời của quá trình giáo dục, là quá trình mà người học tự mình hoạt động lĩnh hội tri thức khoa học và rèn luyện kỹ năng thực hành mà không có sự hướng dẫn trực tiếp của giáo viên và sự quản lý trực tiếp của cơ sở giáo dục, đào tạo. Đây là phương thức học tập cơ bản của giáo dục không chính quy, giáo dục thường xuyên, đồng thời còn là bộ phận không thể tách rời của quá trình học tập có hệ thống trong các trường học nhằm đào sâu, mở rộng để nắm vững kiến thức của học sinh” [3, tr.458].

Năng lực tự học theo chúng tôi là khả năng tự mình sử dụng các năng lực trí tuệ và có khi cả năng lực cơ bắp, cùng các phẩm chất về thế giới quan của mình để chiếm lĩnh một lĩnh vực hiểu biết nào đó của nhân loại, biến lĩnh vực đó thành lĩnh vực của mình. Ngày nay, khoa học kỹ thuật ngày càng phát triển, tri thức khoa học lớn và thay đổi từng ngày, từng giờ, đòi hỏi người học phải luôn tìm tòi, trau dồi kiến thức để theo kịp sự phát triển của xã hội. Hơn nữa, kiến thức do thầy cô giảng dạy không phải là nguồn thông tin duy nhất, đòi hỏi người học phải thường xuyên tự tìm kiếm tài liệu, chọn lọc tài liệu

khám phá, nghiên cứu để nắm bắt được bản chất vấn đề, hiểu được vấn đề một cách sâu sắc. Bồi dưỡng nâng cao năng lực tự học là nhiệm vụ quan trọng của các trường đại học hiện nay. Từ nhận thức đó, trường Đại học Sư phạm – Đại học Thái Nguyên (ĐHSPTN) đã rất quan tâm đến việc tự học của sinh viên (SV), đặc biệt là SV ở tập trung khu nội trú kí túc xá. Tuy nhiên, bên cạnh đó hiệu quả, việc tự học của SV vẫn còn tồn tại một số hạn chế. Do vậy, để góp phần nâng cao chất lượng giáo dục toàn diện của nhà trường, chúng tôi đã tiến hành nghiên cứu này.

2. Nội dung

2.1. Phương pháp nghiên cứu

Chúng tôi thực hiện nghiên cứu với các phương pháp nghiên cứu lý thuyết, thống kê, tổng hợp, phân tích, so sánh và sử dụng công cụ quan sát và phỏng vấn. Chúng tôi tiến hành phỏng vấn với lãnh đạo phòng công tác SV, 9 cán bộ phụ trách quản lý SV tại ký túc xá; 12 cán bộ, giảng viên làm công tác trợ lý SV, cố vấn học tập và 180 SV ở khu nội trú.

2.2. Kết quả nghiên cứu và bàn luận

Trên cơ sở xác định tầm quan trọng của năng lực tự học của SV đối với kết quả học tập của người học và chất lượng đào tạo của nhà trường, trường ĐHSPTN rất chú trọng đến việc phát triển năng lực tự học của SV. Thông qua các lớp giáo dục chính trị bồi dưỡng tư tưởng đạo đức lối sống cũng như các khóa tập huấn kỹ năng, Nhà trường đã nâng cao ý thức sự tự giác về rèn luyện và đã nâng cao nhận thức về tầm quan trọng của năng lực tự học. Trên cơ sở đó, SV tự rèn luyện phát triển năng lực của bản

thân. Trong chương trình đào tạo, các học phần có quy định cụ thể về giờ tự học. Trung bình 1 tiết học ở trên lớp tương ứng với 2 tiết tự học của SV, trên cơ sở đó giảng viên khi giảng dạy đã đưa ra những nội dung cho SV tự học và yêu cầu về sản phẩm cụ thể để báo cáo kết quả tự học. Từ các nội dung tự học và bài tập cùng sự đôn đốc, kiểm tra giám sát của giảng viên góp phần hình thành, rèn luyện và phát triển được năng lực tự học của SV.

Tuy nhiên năng lực tự học và kết quả học tập của sự mỗi SV là khác nhau. Bên cạnh những SV đã có ý thức tự giác học tập thì vẫn còn có SV chưa nhận thức được ý nghĩa, vai trò của tự học, còn học một cách chống đối không hoàn thành các nhiệm vụ học tập tự học, mà chủ yếu là chỉ tiếp thu nội dung kiến thức trên lớp. Đặc biệt ở tại khu nội trú ký túc xá của nhà trường thì việc tự học của SV còn gặp những khó khăn, do đặc điểm môi trường sinh hoạt cá nhân của SV có nhiều tác động ảnh hưởng và không giống như môi trường quân đội, công an được quy định và quản lý kỷ luật chặt chẽ. Để góp phần hỗ trợ SV có thể tự học tại khu nội trú một cách hiệu quả nhất, Nhà trường đã cải tạo tòa nhà B6 trở thành khu sinh hoạt của các câu lạc bộ và tự học của SV, gồm có 2 phòng học với trang bị đầy đủ bàn ghế và các vật chất cần thiết như: bảng, máy chiếu để SV có thể tham gia tự học. Tuy nhiên, thực tế phần lớn SV chỉ tham gia tự học tại nhà B6 vào mùa thi.

Đối với công tác quản lý SV khu nội trú, đã có nội quy cụ thể về giờ giấc mở cửa, đóng cửa ra vào trong các tòa nhà cũng như toàn bộ khu ký túc xá để SV có thể giảm những hoạt động ở bên ngoài và có thời gian để tập trung vào học tập. Tuy nhiên, ở trong các phòng, việc sinh hoạt và sở thích, thói quen của mỗi SV cũng ảnh hưởng đến hoạt động, năng lực tự học của SV. Ví dụ, có SV chỉ học tập được trong môi trường tuyệt đối im lặng, có SV lại học tập khi đồng thời với việc nghe nhạc và có thói quen là mở nhạc to trong phòng, hay có SV quen học tập với ánh sáng chung (ánh sáng trắng) và có SV thì lại chỉ học tập được với ánh đèn riêng...

Đặc biệt là giờ giấc sinh hoạt, thói quen sinh hoạt của SV cũng khác nhau đều ảnh hưởng tới việc tự học của SV, Qua phỏng vấn chúng tôi nhận thấy hơn 70% SV bị ảnh hưởng bởi thời gian, giờ giấc, thói quen sinh hoạt của bạn cùng phòng khi tự học, như có bạn trong phòng có thói quen nói chuyện điện thoại to, có bạn đi hay đi lại, mất trật tự...

Từ kết quả nghiên cứu thực trạng trên, để góp phần nâng cao kết quả học tập cũng như chất lượng giáo dục, đào tạo của Nhà trường, chúng tôi đề xuất một số giải pháp như sau:

Thứ nhất: *Khơi gợi hứng thú tự học, tạo môi trường thuận lợi cho SV tự học.*

Nhà trường khơi gợi hứng thú học tập, khuyến khích SV tự học qua các cuộc thi, phát động thi đua hay chương trình tọa đàm, tập huấn để trên cơ sở đó, SV ý thức tốt về nhu cầu học tập. Cần giúp người học nhận thức được vai trò của tự học và xây dựng cho mình động cơ, kế hoạch học tập đúng đắn. Nhà trường nghiên cứu điều chỉnh quy định, nội quy phòng ở khu nội trú, hạn chế tối đa những sở thích cá nhân trong khung giờ học ảnh hưởng tới người khác như không tiếp khách trong phòng, không bật nhạc to từ khung giờ nào đó... Đặc biệt, cần tăng cường công tác kiểm tra giám sát thực hiện nội quy khu nội trú.

Thứ hai: *Phát huy vai trò của giảng viên, đội ngũ cán bộ quản lý và tính tự giác tích cực của người học*

Trước hết, đối với đội ngũ giảng viên cần phải nâng cao nhận thức về ý nghĩa, vai trò của việc tự học của SV, xây dựng bài giảng sinh động, kích thích cho SV tự giải quyết vấn đề. Bên cạnh đó, bản thân giảng viên cũng phải luôn học hỏi, tự nghiên cứu cho cá nhân. Cần định hướng cho SV những nội dung tự học phù hợp với mục tiêu môn học, thời gian, cơ sở vật chất, tài liệu của nhà trường, sát với trình độ nhận thức của từng đối tượng SV. Để làm được điều đó, yêu cầu giảng viên cũng cần phải có kế hoạch giảng dạy cụ thể từng bài học, phần học, cung cấp trước cho SV nghiên cứu để biết mình sẽ phải làm gì và làm như thế nào trong quá trình học tập. Sau mỗi bài học, phần học cần hệ thống lại kiến thức thông qua các câu hỏi sẽ giúp SV hình dung những vấn đề quan trọng cần nắm. Tuy nhiên, giảng viên không nên gợi ý quá chi tiết cách giải quyết các vấn đề của SV, điều đó sẽ khiến SV trông chờ, ỷ lại vào giảng viên hoặc chỉ chú trọng vào các gợi ý của giảng viên mà ít có sự tìm tòi và sáng tạo.

Bên cạnh đó giảng viên cần hướng dẫn phương pháp tự học cho SV. Hướng dẫn phương pháp tự học, tự nghiên cứu là quá trình giúp đỡ, hình thành cho người học có được những phương pháp, cách thức tự học, tự nghiên cứu hợp lý, hiệu quả, qua đó giúp SV không ngừng nâng cao hiệu quả chất lượng học tập. Theo đó, cần hướng dẫn phương pháp tự học cho SV

trên một số mặt cơ bản sau:

Một là: Hướng dẫn xây dựng kế hoạch học tập. Giảng viên giúp SV xác định mục tiêu, nhiệm vụ cụ thể về kiến thức, kỹ năng, cũng như yêu cầu về tinh thần, thái độ để học viên lấy đó làm căn cứ cho việc xây dựng kế hoạch tự học một cách chủ động và sáng tạo hơn.

Hai là: Hướng dẫn cách thức làm việc độc lập, bao gồm: Biết đọc sách một cách có hệ thống, biết phân chia dung lượng kiến thức hợp lý để tiến hành học tập có hiệu quả; Biết liên hệ vận dụng lý thuyết để giải quyết các bài tập trong quá trình học trên lớp và trong thực tiễn; biết cách phân tích, tổng hợp, so sánh; biết tranh luận và biết trình bày qua điểm của mình; biết tự kiểm tra, đánh giá trình độ của bản thân.

Ba là: Hướng dẫn cách học một số kiến thức cơ bản của môn học, cách học các khái niệm, các nguyên tắc, các động tác thực hành... để giúp người học có được một cách thức tiến hành tự học như vậy, giảng viên có thể hướng dẫn trực tiếp SV trên lớp, thông qua các bài giảng mà hình thành cho họ những phương pháp tự học đúng đắn, hiệu quả, đồng thời phải có kế hoạch cụ thể yêu cầu SV thực hiện nhiệm vụ học tập cụ thể ở trên lớp cũng như ở kí túc xá. Học viên sẽ tích cực tự học, tự nghiên cứu khi giảng viên có những yêu cầu rõ ràng và kiểm tra, đánh giá kết quả một cách chặt chẽ. Họ sẽ thực sự tích cực tự học, nghiên cứu tài liệu khi nhận thấy việc đó là cần thiết cho việc tham gia quá trình học tập và bồi bổ kiến thức cho bản thân.

Đối với cán bộ quản lý khu nội trú kí túc xá cần phải duy trì, thực hiện các nội quy về giờ giấc, sinh hoạt... cho SV với mức độ thường xuyên, liên tục và nghiêm túc vừa là nội dung, yêu cầu của kỷ luật, vừa là cách thức để rèn luyện kỷ luật, góp phần quan trọng nâng cao nhận thức, tạo nền nếp, thói quen tự giác chấp hành nghiêm túc, tạo nên sự thống nhất cao trong mọi hành động của SV. Từ đó, góp phần nâng cao hiệu quả năng lực tự học, nâng cao kết quả học tập và chất lượng giáo dục, đào tạo của nhà trường.

Thứ ba: *Cần phải cung cấp đầy đủ điều kiện cho việc tự học của SV*

Việc tăng cường trang thiết bị và đổi mới phương thức quản lý, sử dụng cơ sở vật chất đáp ứng yêu cầu đổi mới phương pháp dạy học để hình thành năng lực tự học, tự nghiên cứu cho SV cần được quan tâm và thực hiện tốt. Trong đó, nhà trường cần xây dựng kế hoạch cụ thể về nâng cấp và hướng dẫn khai thác

hiệu quả mạng Internet, Website và mạng Lan của nhà trường trong việc tự học, tự nghiên cứu của SV. Hoàn thiện thư viện điện tử, trang bị đầy đủ giáo trình, tài liệu tham khảo (chú trọng tài liệu viết theo hướng dẫn SV tự học, tự nghiên cứu); các phương tiện dạy học hiện đại nhất là công nghệ thông tin và truyền thông. Thực hiện đổi mới, cải tiến phương thức và giờ làm việc của cán bộ thư viện và chuyên viên, nhân viên quản lý cơ sở vật chất (phòng chuyên dụng, phòng máy vi tính...) phù hợp với nhu cầu học tập thực tiễn của SV và tạo môi trường thân thiện để SV hứng thú trong tự học.

Thứ tư, *Xây dựng động cơ học tập đúng đắn và tăng cường thích ứng.* Bản thân mỗi SV quyết định năng lực tự học của chính mình. SV cần xác định được động cơ học tập đúng đắn, nhận thức được tầm quan trọng của tự học và có kế hoạch tự học hiệu quả; tăng cường kỷ luật, tính tự giác và tính thích ứng của bản thân.

3. Kết luận

Năng lực tự học có vai trò hết sức quan trọng trong quá trình học tập của SV. Việc tự học sẽ giúp SV hiểu vấn đề một cách sâu sắc, giải quyết vấn đề nhanh chóng chính xác. Việc tự học có thể được coi là chiếc chìa khóa đưa SV đến kho tàng tri thức, là điều kiện giúp SV thành công trong học tập. Để đảm bảo và nâng cao chất lượng đào tạo, các trường học cần chú trọng việc nâng cao năng lực tự học cho SV không chỉ trong hoạt động trên giảng đường, lớp học mà cả ở khu nội trú. Việc nâng cao năng lực tự học cho SV trong khu nội trú cần sự vào cuộc của cả bản thân SV, cán bộ quản lý khu nội trú, cán bộ giảng viên, lãnh đạo Nhà trường.

Tài liệu tham khảo

- [1] Hồ Chí Minh 2011c. *Toàn tập - Tập 15*, Nxb. Chính trị quốc gia - Sự thật, Hà Nội.
- [2] Hồ Chí Minh 2011a. *Toàn tập - Tập 4*, Nxb. Chính trị quốc gia - Sự thật, Hà Nội.
- [3] Bùi Hiền (2001), *Từ điển giáo dục học*, Nxb Từ điển Bách khoa, Hà Nội.
- [4] Phạm Xuân Hậu, Phạm Thị Thu Thủy (2013), "Công tác đào tạo ở các trường sư phạm và vấn đề nâng cao năng lực tự học, tự nghiên cứu cho đội ngũ giảng viên tương lai", *Kỷ yếu Hội thảo Nâng cao năng lực tự học, tự nghiên cứu cho giáo viên phổ thông đáp ứng yêu cầu đổi mới giáo dục*.
- [5] Nguyễn Cảnh Toàn (2001), *Quá trình dạy - Tự học*, NXB Giáo dục.